

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті досліджено сучасний стан туристичної сфери бізнесу в Україні, основні чинники, які стримують її розвиток; сформовано чіткі стратегічні напрямки підвищення ефективності та конкурентоспроможності вітчизняного туризму.

Ключові слова : стратегічне управління, розвиток туризму, туристичний бізнес.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ТУРИЗМА В УКРАИНЕ

BASIC DIRECTIONS OF STRATEGIC MANAGEMENT OF TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

Аннотация. В статье исследовано современное состояние туристической сферы бизнеса в Украине, основные факторы, сдерживающие ее развитие; сформированы четкие стратегические направления повышения эффективности и конкурентоспособности отечественного туризма.

Ключевые слова: стратегическое управление, развитие туризма, туристический бизнес.

Annotation: The article investigates the present-day condition of tourist business in Ukraine, the main factors preventing its development; the main strategic directions to increase efficiency and competitiveness of domestic tourism were developed.

Key words: strategic management, tourism development, tourist business.

Вступ. Сьогодні туризм став невід'ємною частиною економічного та культурного розвитку кожної країни і є одним з найважливіших факторів стабільності її економіки, виступаючи джерелом надходжень до бюджету та здійснюючи істотний вплив на розвиток транспорту, торгівлі, зв'язку, будівництва, сільського господарства.

Враховуючи той факт, що Україна має високий потенціал для розвитку даної сфери бізнесу, а саме — вигідне географічне положення в центрі Європи, сприятливий клімат, велику кількість історичних пам'яток, багату флору і фауну, туризм може стати одним з інструментів прискорення її соціально-економічного розвитку. Дослідженню туризму присвячені роботи Д. І. Соловійова [1], М. П. Бондаренка [2], О. М. Кальченка [3], Р. Б. Кожуківської [4] та інших учених. Але, на жаль, сьогодні туристичний потенціал України повністю не досліджений і не розкритий.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз ситуації, яка склалася сьогодні у туристичній сфері бізнесу та чинників, що негативно впливають на її розвиток, а також пошук шляхів підвищення ефективності та прибутковості бізнесової діяльності. Основними науковими методами дослідження, використаними під час роботи над статтею, є: економічного аналізу, математичної статистики, аналітичні, експертних оцінок, евристичні тощо.

Результати. Роль туристичного бізнесу у розвитку економіки будь-якої держави підтверджується тим, що міжнародний туризм у 2013 році склав 29 % світового експорту послуг і 6 % загального експорту товарів і послуг. Як стаття експорту, він займає п'яте місце після нафти, продукції хімічної, харчової та автомобільної галузей промисловості, але перебуває на першому місці в багатьох країнах, що розвиваються [5].

За Даними Світової туристичної організації, у 2013 році частка України у в'їзних туристичних потоках Європи становила 9,9 %, а в загальноєвропейських доходах від туристичної діяльності — лише 1,4 % [6, с. 8]. Така значна розбіжність у структурі натуральних і грошових потоків свідчить про низьку ефективність сучасного туристичного бізнесу України. Крім того, туризм має досить малу частку в структурі ВВП держави. За 2013 рік вона склала лише 2,3 % [7, с. 3].

Аналіз статистичних даних щодо розвитку туризму в Україні свідчить про те, що доходи суб'єктів туристичної галузі у 2013 р. порівняно з 2012 р. знизилися на 2,4 % — до рівня 6,497 млрд грн; з них 95,4 % (6,2 млрд грн) отримали юридичні особи, решту — 4,6 % (296,9 млн грн) — фізичні особи-підприємці. До того ж, мережа суб'єктів туристичної діяльності в нашій країні за цей же період зросла на 6,5 % — до 5,7 тис. осіб [8].

У 2013 році в структурі туристичних потоків, які обслуговувалися суб'єктами туристичної діяльності України, 73 % склали туристи-громадяни України, які останніми роками часто виїжджали за кордон, 20 % — внутрішні туристи, і 7 % — іноземні [8]. За останні 10 років виїзний туристичний потік з України значно зростає, в той час, як частка в'їзного туризму різко зменшується (рис. 1).

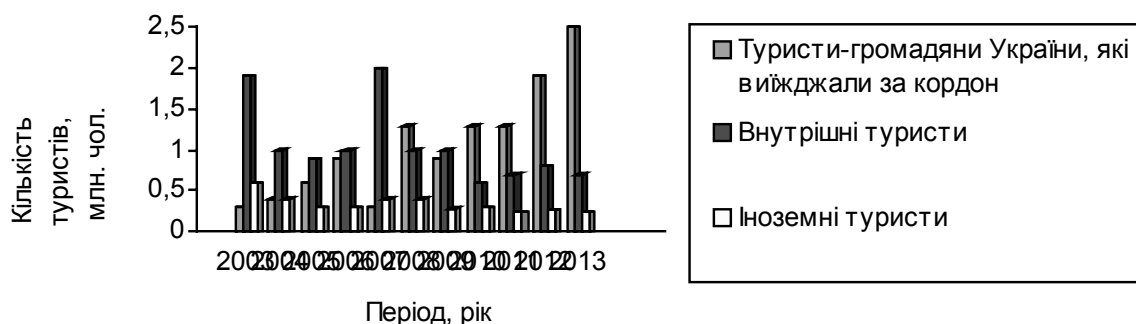

Рис. 1. Динаміка туристичних потоків [8]

Причинами цього є низька якість надання туристичних послуг у державі, а також обмеженість інформації про українські туристичні об'єкти. На жаль, Україна дуже мало коштів інвестує в рекламу, і, як результат, іноземці, обираючи місце для подорожі, зупиняються на тих країнах, рекламу яких вони бачать по телебаченню, в журналах чи інших засобах масової інформації. Про цей факт свідчить структура в'їзних туристичних потоків. У 2013 році 92 % іноземних туристів, які традиційно відвідують Україну, прибули з найближчих країн, і часто для візиту до знайомих і родичів; на всі інші країни припадає лише 8 % іноземних туристичних потоків (табл. 1).

Очевидно, що в 2014 році у зв'язку з нестабільною політичною ситуацією в нашій країні, значно скоротиться кількість туристів, що приїжджають в Україну з-за кордону. Втрата Криму, де відпочивало чимало іноземців, також негативно вплине на розвиток даної сфери бізнесу.

Таблиця 1

В'ЇЗД ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН В УКРАЇНУ ЗА КРАЇНАМИ, З ЯКИХ ВОНИ ПРИБУЛИ, У 2013 РОЦІ [8]

Країна	Кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну, %
Російська федерація	42
Молдова	22
Білорусь	14
Польща	5
Румунія	4
Угорщина	3
Словаччина	2
Інші країни	8
Всього	100

Слід відмітити, що в 2013 році Україна посіла 76 місце зі 140 в рейтингу туристичної конкурентоспроможності країн у сфері туризму й подорожей, складеному експертами Всесвітнього економічного форуму [9, с. 10].

Таким чином, Україна належить до тих країн, що мають значний, але нереалізований туристичний потенціал. Основними перепонами, що перешкоджають розвитку туристичної сфери в нашій країні, сьогодні виступають, переважно, чинники правового, управлінського, економічного, екологічного, соціального та культурного характеру. Однією з причин цього є недосконалість нормативно-правової бази України у даній сфері бізнесу. Крім того, розвиток туристичної інфраструктури знаходиться на дуже низькому рівні, про що свідчать недостатня кількість кваліфікованих фахівців і готелів європейського рівня та завищені ціни на проживання в них; низький рівень професійної підготовки екскурсоводів і туроператорів; відсутність інформації про туристичні об'єкти у зв'язку з недостатнім інвестуванням у рекламу

діяльність; низька якість автомобільних доріг тощо. Все це значно знижує конкурентоспроможність туристичного бізнесу в Україні та вимагає формування чітких стратегічних напрямків його розвитку: законодавчого; адміністративного; економічного; організаційного.

Важливе значення в законодавчому напрямі має удосконалення діючої нормативно-правової бази, створення чіткої концепції розвитку туризму; удосконалення системи ліцензування, сертифікації, стандартизації туристичної діяльності; створення нормативно-правових умов для розвитку державно-приватного партнерства у сфері туризму; прийняття правових актів щодо забезпечення еколого-економічної безпеки; створення сприятливих умов для розвитку територій у тих регіонах, що мають значний туристичний потенціал.

Адміністративні заходи, в процесі розвитку туризму, мають передбачати створення дієвого управлінського апарату, що формується з системи органів різних рівнів, між якими чітко розподіляються обов'язки, повноваження і відповідальність; удосконалення системи і методів управління; впровадження відповідної моделі розвитку туристичної галузі, яка передбачає одночасне поєднання конкуренції між учасниками туристичного ринку та об'єднання зусиль для реалізації рекламної, освітньої діяльності; покращення системи професійної освіти у сфері туризму; удосконалення діяльності туристичних організацій, які забезпечують ефективний розвиток туристичного бізнесу; розширення мережі туристичних інформаційних центрів, туристичних представництв за кордоном, проведення рекламно-інформаційної кампанії в засобах масової інформації.

Економічні заходи державного регулювання сфери туризму полягають у перегляді норм оподаткування діяльності суб'єктів туристичного ринку; формуванні економічних механізмів стимулювання розвитку туризму та залучення інвестицій у пріоритетні сектори туристичної індустрії; бюджетному фінансуванні цільових програм, науково-дослідних робіт у галузі туризму; здійсненні активної підтримки і створенні спеціальних умов функціонування для учасників ринку, що займаються розробкою сучасних технологій використання національного туристично-рекреаційного потенціалу з метою пропозиції туристам нових видів послуг. Варто відзначити, що в сучасних умовах розвитку ринкових відносин перспективним видом туризму є сільський туризм, який має надзвичайний вплив на розвиток сільських регіонів. Крім того, необхідно розширяти сегменти додаткових послуг і розвивати альтернативні види туризму, такі як: кінний, водний аеротуризм (яхтовий, круїзний, дайвінг, віндсерфінг), фестивальний, етнографічний тощо.

Організаційний напрямок, який забезпечує реалізацію стратегічних планів, передбачає розробку та виконання державних комплексних цільових програм, макроекономічних планів, регіональних програм з розвитку туризму в Україні.

Висновки. Отже, для підвищення ефективності, прибутковості та конкурентоспроможності вітчизняного туристичного бізнесу, необхідним є впровадження та реалізація стратегічних напрямків розвитку туризму, що передбачатимуть створення стабільного правового поля для суб'єктів туристичного бізнесу; удосконалення методів і системи управління, фінансово-податкового, грошово-кредитного регулювання туризму; подальший розвиток інвестиційної політики; розробку та виконання програм розвитку даної сфери бізнесу. Крім того, варто розвивати перспективні види туризму, серед яких можна особливо виокремити сільський туризм, що позитивно впливатиме на стан здоров'я туристів і розвиток сільських місцевостей.

У процесі подальших досліджень мають бути детально розглянуті шляхи реалізації стратегічних напрямків розвитку туризму в Україні.

Список використаних джерел:

1. Соловійов Д. І. Аналіз тенденцій розвитку туристичної сфери України та науково-методичні напрями вдосконалення її державного регулювання / Д.І. Соловійов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2010. — №1, (9). — С. 70—73.
2. Туристичний сектор економіки України: реалії та перспективи / М.П. Бондаренко // Економіка і прогнозування. — 2011. — №1. — С. 104—119.
3. Кальченко О. М. Проблеми інноваційного розвитку туристичної галузі України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vcndtu/2010_41/18.htm.
4. Кожухівська Р. Б. Туризм в Україні: стан, фактори та перспективи розвитку / Р.Б. Кожухівська // Вісник Донецького національного університету, сер. Економіка і право. — 2010. — Вип. 1. — С. 84—86.

5. World Tourism Organization UNWTO [Електронний ресурс] — Режим доступу <http://www.unwto.org/>
6. UNWTO, Tourism Highlights, Edition 2014. — 15 с.
7. Travel & Tourism Economic Impact 2014 Ukraine / World Travel & Tourism Council. — London, 2014. — 18 с.
8. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] — Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013 / World Economic Forum. — Geneva, 2013 — 484 с.

02.10.2014 р.